

Slovenščina v šoli

2

2021

Letnik XXIV

ISSN 1318-6388

roman vejica intona stavek pisec
glagol oklepaj svobodni verz osebni zaimsek
poudarek metafora pravljica
črtica poved prisedje izvor samostalni
veznik prisedje pesnik prislovno določilo

Vsebina

ZA UVOD

Mag. Mirjam Podsedenshek | Sredi oblačnega ... | 1

RAZPRAVE

Dr. Helena Dobrovoljc | Pravopis 8.0 –
smernice in predlogi rešitev | 2

DIDAKTIČNI IZZIVI

Tjaša Lajmsner Paklec | Vloga neverbalnega
komuniciranja v prepričevalnem pogovoru | 15

Klavdija Kodrun in dr. Andreja Tinta | Uporabnost
Toulminovega modela v šolski praksi | 19

Martina Kokelj | Pouk na daljavo in raba frazema
v nekaterih neumetnostnih besedilih | 26

Nataša Podhostnik | Obravnava Linhartove Županove
Micke na igriv način pri pouku na daljavo | 32

Tatjana Grah Marič | Obnova neumetnostnega
besedila – časopisnega članka – v 6. razredu
osnovne šole kot primer celostnega razvijanja
in vrednotenja znanja pri pouku slovenščine | 39

Tina Esih | Literarno – turistično zgodovinska pot
po Minattijevih stopinjah | 45

Polona Tomac Stanojev | V OBJEMU čarov(nije)
poezije, ki povezuje in navdušuje
Medgeneracijsko bralno – literarno druženje
ob izbrani (in) poeziji Neže Maurer | 50

Nežke Černe Gec | Obravnava pesmi iz sklopa
V svoji deželi s svojo govorico v poklicnih šolah | 54

PREDSTAVITVE

Bojana Modrijančič Reščič | Didaktika pouka
književnosti – slovenščine dr. Bože Krakar Vogel | 59

Dr. Marija Žveglič | Slovenščina tudi v Evropski šoli | 64

Miha Lazič | Haiku | 65

Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 574.

Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

Slika na naslovnici: Josip Jurčič – portret (med letoma 1865 in 1881). Foto Ernest Pogorelec. Javna last.
Vir: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:JurcicJosip_foto-Pogorelec_2.jpg (8. 3. 2021).

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Mirjam Podsedensek | odgovorna urednica

Sredi oblačnega ...

Oranžno nebo
žanje zlato žito
toplega popoldneva.

Miha Lazić

Sredi oblačnega, burjastega dneva iščem besede, ki, se zdi, žarijo iz enkratnega dijaškega haikuja mladega dijaka.

Z njim poniknejo vsi tihi pomisleki, dvomi in iskanja njegovega učitelja, nenehno izpraševanje samega sebe »Sem jih naučil dovolj ...«, saj hodijo in gredo mimo nas v pravo življenje, kjer je v svobodi lahko skrita tudi ustvarjalna prihodnost, če jo znaš in zmoreš najti pri delu z drugimi in tudi za druge.

Med prispevki te, druge številke, je ravno tako, kot med mladimi, veliko kolegov učiteljev, ki želijo – kot mladi – iskati in najti odgovor na vsakodnevna strokovna vprašanja – in zato pišejo.

Posebno dragoceno pri tem je, kako misel zapisati, da bo razumljena in tudi pravilna – s tem pa most spoznanja in misli tudi drugega.

Kaj o tem meni strokovnjakinja in raziskovalka Inštituta Frana Ramovša za slovenski jezik, dr. Helena Dobrovoljc, in kaj je kaj v novem slovenskem pravopisu, predstavi v preglednem znanstvenem prispevku z zanimivim naslovom *Pravopis 8.0 – smernice in predlogi rešitev*.

Članki v *Didaktičnih odzivih* kažejo na prizadevanja avtorjev, da bi osvežili vedenje o vlogi nebesednega pogovora; pa tudi o uporabnosti Toulminovega modela v šoli, pri retoriki, in govorjenju sploh.

Kako se je mogoče kljub vsemu pogovarjati nekoliko drugače, nam pokažeta prispevka Martine Kokalj in Nataše Podhostnik, kjer je prva spregovorila o poučevanju frazema v neumetnostnih besedilih – pri pouku na daljavo, slednja pa je na tak način poučevala Županovo Micko Antona Tomaža Linharta.

Tina Esih je oblikovala *Literarno-turistično-zgodovinsko pot, po Minattijevih stopnjah* in tako, izvirno, skušala nadaljevati tudi tradicijo slovenskih literarno-zgodovinskih učnih poti.

Literatura nas lahko vedno znova nagovori, medgeneracijsko povezuje. Prispevek Polone Tomac Stanojev kaže, da je izkušnje, pridobljene pri projektih, zlasti pa pri projektu Objem, mogoče vedno stkati tudi s poznavanjem izvirne slovenske poezije, avtorjev in recepcijske zmožnosti bralcev, ali pa nas uči izreči in povedati vse tisto, kar nezavedno nosimo v sebi. To nam odkriva tudi Nežka Černe Gec v članku s pomenljivim naslovom *V svoji deželi s svojo govorico*, dr. Marija Žveglič pa le dokazuje, da je slovenščina živa tudi v Evropskih solah.

Naj nas beseda res povezuje in poveže!

Slovenščina v šoli 2

XXIV. letnik

leto 2021

ISSN 1318-864X

Izdajatelj in založnik: Zavod RS za šolstvo, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana

Predstavniki: dr. Vinko Logaj

Uredništvo: mag. Mirjam Podsedensek (odgovorna urednica), dr. Lara Godec Soršak (Pedagoška fakulteta Ljubljana), Mira Hedžet Krkač (Zavod RS za šolstvo), mag. Mojca Honzak (Osnovna šola Riharda Jakopiča v Ljubljani), dr. Boža Krakar Vogel (Filozofska fakulteta v Ljubljani), dr. Maja Melinc Mlekuz (Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko), Bojana Modrijančič Reščič (Šolski center Nova Gorica), Vlado Pirc (Zavod RS za šolstvo), dr. Igor Saksida (Pedagoška fakulteta Ljubljana), dr. Miha Vrbinc (Deželni svet za Koroško)

Naslov uredništva: Zavod RS za šolstvo, OE Nova Gorica (za revijo Slovenščina v šoli), Erjavčeva ulica 2, 5000 Nova Gorica; tel. 05/330 80 79; mirjam.podsedensek@zrss.si

Urednica založbe: Simona Vozelj

Jezikovni pregled: Katja Križnik Jeraj

Prevod povzetkov: Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinc s. p.

Oblikovanje: Simon Kajtna

Prelom: ABO grafika d. o. o., zanj Igor Kogelnik

Tisk: Tisk Žnidarič d. o. o.

Naklada: 470 izvodov

Naročila: ZRSS – Založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; založba@zrss.si

Letna naročnina (3 številke): 35,00 € za šole in druge ustanove, 26,25 € za individualne naročnike; 12,50 € za dijake, študente, upokoјence; za naročnike iz tujine 40,00 €; cena posamezne enojne številke v prosti prodaji je 13,00 €; v cenah je vključen DDV

Dr. Helena Dobrovoljc | Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša Ljubljana
in Fakulteta za humanistiko v Novi Gorici

Pravopis 8.0 – smernice in predlogi rešitev

Orthography 8.0 – Guidelines and Solution Suggestions

Izvleček

V prispevku so predstavljene okoliščine nastajanja normativnih priročnikov, med katere na Slovenskem uvrščamo tudi pravopis, in spremembe pogledov na kodificiranje v zadnjih desetletjih. Posebna pozornost je namenjena Pravopisu 8.0, predlogu novih pravopisnih pravil, katerega poglavja Pravopisna komisija pri SAZU in ZRC SAZU od decembra 2019 objavlja na portalu Fran v obliki, primerni za javno razpravo.

Abstract

The article describes the circumstances of creating normative manuals, including Slovenian Orthography, as well as the perspective shifts in the last decades regarding codification, with a special focus on Orthography 8.0, which includes suggestions for new orthography rules. Its chapters have been published since December 2019 by the Orthography Commission of the Slovenian Academy of Sciences and Arts (SASA) and the Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts on the Fran portal in a form appropriate for public debate.

Ključne besede:
norma, kodifikacija,
knjižni jezik, pravopis

Keywords:
norm, codification,
literary language,
orthography

1 Uvod: okoliščine nastajanja normativnih priročnikov 21. stoletja

V¹ slovenščini so priročniki knjižnega jezika, torej slovnice, slovarji knjižnega jezika in pravopis, imenovani tudi **normativni priročniki**, saj jezikovne pravine presojajo s perspektive sprejemljivosti za rabo v knjižnem jeziku oziroma norme knjižnega jezika. Zaradi zavedanja, da je tudi knjižni jezik v skladu z vedno znova aktualnim praškim načelom »prožne ustaljenosti« (Mathesius 1929) odprt za jezikovne spremembe, normativne priročnike posodabljammo in s tem ohranjamo knjižni jezik v funkciji skupnega jezikovnega idioma, ki jezikovno skupnost povezuje in predstavlja navzven, hkrati pa se nanj orientacijsko sklicujemo.

Medtem ko je prvi slovnični opis slovenščine nastal že v obdobju protestantizma in so se slovnice v naslednjih stoletjih obvestilno širile, pa o pravopisu kot samostojnem priročniku govorimo šele od izida Levčevega šolskega *Slovenskega pravopisa* 1899. Od tedaj so v različnih intervalih (1920, 1935, 1937, 1950, 1962, 2001) izhajali pravopisi kot priročniki, ki so se (podobno kot v večini slovanskih jezikov) po zgledu prvega specializirali za vprašanja rabe začetnice, stave ločil, pisanja skupaj ali narazen ter pisanja prevzetih besed in zvez.² Konceptualno je pravopis dvodelen in je sestavljen iz pravil in slovarja, ki sta organsko povezana,³ saj slovar nadgrajuje in gradivsko razširja pravopisna pravila (Lengar Verovnik 2004: 254). Vse do druge svetovne vojne so bili pravopisni slovarji oblikovani kot nabori zapisovalno zahtevnih ali (zaradi tujega izvora) nezaželenih besed, saj je potrebo po pomenskorazlagalnem slovarju uspešno zadovoljeval Pleteršnikov *Slovensko-nemški slovar* (1894/95). Po letu 1945 pa so se zaradi nove ureditve in hitrega civilizacijskega razvoja ter s tem povezanih potreb družbe pravopisni slovarji informativno čedalje bolj širili, s čimer se je rahljala vez med slovarjem in pravili. Pri zadnjem, tj. Slovenskem pravopisu 2001 (dalje SP 2001), ki je izšel že po izidu *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (1970–1991; dalje SSKJ) in pri katerem potrebe po širjenju tovrstne obvestilnosti ni bilo, pa je bil koncept tega slovarja (Toporišič 1994) preusmerjen od pravopisnih pravil v slovnična vprašanja (glasoslovne, oblikoslovne, besedotvorne, vezljivost posebnosti), gradivsko pa ponazoritve niso bile podrejene pravilom, temveč so bile naslonjene na leksikalni prikaz v SSKJ.

Po izidu SP 2001 so se na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU odločili še za pripravo njegove kratke različice – *Slovarja pravopisnih težav* (Dobrovoljc, Jakop 2011: 8–9). Zasnova tega naj bi bila empirična in problemska: uslovarjena bi bila le leksika, ob kateri gradivo izkazuje uporabniške težave pri rabi v knjižnem jeziku. Vendar pa je delo kmalu pokazalo, da hkratna naslonitev na obstoječa pravila v SP 2001 in aktualizacija zgolj gradiva nista združljivi. Aktualna raba, ki jo je bilo tedaj že mogoče preverjati v elektronskih besedilnih zbirkah,⁴ je odražala neusklajenost s priročniki, med drugim tudi na neusklajenost med aktualnima kodifikacijskima priročnikoma (SSKJ in SP 2001). Ta kodifikacijska dvotirnost je bila posledica različnih (jezikovnonormativnih oziroma slovničnih) izhodišč obeh del (več v Dobrovoljc, Lengar Verovnik 2021). Zato je bilo vodstvu inštituta predlagano, da se pravopisna pravila posodobi, in SAZU je leta 2013 ustanovila standardizacijsko telo, danes imenovano Pravopisna komisija pri SAZU in ZRC SAZU.

O pravopisu kot samostojnem priročniku govorimo šele od izida Levčevega šolskega Slovenskega pravopisa 1899.

Konceptualno je pravopis dvodelen in je sestavljen iz pravil in slovarja, ki sta organsko povezana, saj slovar nadgrajuje in gradivsko razširja pravopisna pravila.

1 Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju (P6-0038).

2 Pravopis je navadno obvestilen za pisne, pravorečne, interpunkcijske, oblikoslovne norme, manj sistematično pa tudi norme drugih jezikovnih ravnin. (Mønnesland 1998: 1103)

3 V večini jezikov je pravopisni slovar kot fizična pojavnost izdan/natisnjen vedno v paru s pravopisnimi pravili (hrvaški, srbski, francoski, nemški, poljski pravopis), pri nekaterih pa je medsebojna odvisnost slovarja in pravil nakazana tudi z odločitvami glede slovarske mikrostrukture, npr. sklicevanje na posamezne člene pravil v slovarju.

4 SSKJ in SP 2001 sta gradivsko izhajala iz iste listkovne kartoteke.

---

*Posodobitev pravopisa
sloni na empirično
preverljivih podatkih,
pri čemer je knjižni
jezik opredeljen
kot dinamična in
raznolika jezikovna
zvrst.*

Posodobitev pravopisa sloni na empirično preverljivih podatkih, pri čemer je knjižni jezik opredeljen kot dinamična in raznolika jezikovna zvrst. Ob pravilih kot njihova preverba in razširitev nastaja pravopisni slovar – *ePravopis*, v katerem so uslovarjena ponazarjalna gesla iz pravil, pravila in slovar pa skupaj tvorita *Pravopis 8.0*.⁵ Sočasno s pravopisnim slovarjem se od leta 2016 na Inštitutu za slovenski jezik pripravlja tudi drugi rastoči slovar knjižnega jezika, tj. eSSKJ. Vzporedno nastajanje obeh slovarjev iste ustanove omogoča na eni strani poenotenje rešitev na vseh prekrivnih področjih (zapis, izgovor, naglas, slovnična umestitev in slovnične kategorije), po drugi strani pa se oba slovarja lahko specializirata za svoje področje: eSSKJ kot pomenskorazlagalni slovar z gradivom ponazarja najbolj značilno slovnično-pomensko rabo leksemov v knjižnem jeziku, *ePravopis* pa gradivsko razširja pravopisna pravila (zato uslovarja tudi lastna imena) in se osredinja na mesta, pri katerih se pojavljajo normativne zadrege (Dobrovoljc, Lengar Verovnik n. d.).

2 Pravopis 8.0: smernice in metodologija

Z vstopom v elektronsko dobo se je v procesu posodabljanja normativnih priročnikov najbolj spremenila faza gradivskih raziskav. Če je bila doslej v skrbno izbranem in nadzorovanem, pogosto tudi lektoriranem gradivu pozornost namenjena predvsem kanoniziranim piscem literarnih del,⁶ v omejenem obsegu tudi znanstvenim in publicističnim avtorjem, se je s korpusnimi zbirkami opazovanje uresničevanja sistema knjižnega jezika lahko razširilo na vse avtorje oziroma besedilne zvrsti in položaje sporazumevanja. Zaradi digitaliziranega gradiva so se raziskave lahko oprle na empirično preverljive podatke, pri raziskovanju pa so bila v ozadje potisnjena druga dejstva, npr. kakšen je družbeni status ali izobrazba tistega, ki je besedo zapisal. Na dejstvo, da knjižni jezik ni monoliten, so opozarjali raziskovalci skozi celotno 20. stoletje: tako je npr. že Bahtin (1981) jezikovno raznolikost oz. heteroglosijo pripisal različnim načinom vrednotenja, pojmovanja in doživljanja sveta; nasledniki praške lingvistične šole pa so ob opazovanju jezikovne variantnosti začeli poudarjati sinhrono dinamiko sistema (Dolník 2010) kot naraven rezultat jezikovne interakcije in različnih družbenih dejavnikov. Elektronske možnosti gradivskih poizvedb pomagajo to dinamiko zajeti in opisati z vidika jezikovnih izbir. Vse bolj aktualno postaja prepričanje, ki so ga razvili pedagogi (Larsen-Freeman 2000: 103), da tudi slovnične in pravopisne ne smemo podajati zgolj skozi predstavo strogo formalnega in enovitega sistema, v katerem vrednotimo izrazne možnosti kot pravilne in nepravilne, temveč naj se bogat jezikovni potencial prikazuje s stališča izbiranja ustreznih možnosti.⁷

Podobno se je tudi koncept sodobnega pravopisa nadgradil v smeri uzaveščanja jezikovnih možnosti in vzpostavitve priročnika kot informativnega servisa, ki namesto omejevalnih informacij o jezikovnih pojavih ponuja nabor možnosti, ki jih knjižni jezik dopušča in iz katerega lahko uporabniki izbirajo v skladu z vsakokratnim jezikovnim položajem. Pri tem upoštevamo načela teoretikov knjižnega jezika, ki so že ob kritiki neorganskih kodifikacij opozarjali (npr. Toporišič 1967: 117): »Je namreč neusmiljeni zakon, ki ga jezikoslovni predpisovalec mora upoštevati: njegovi predpisi se v splošnem morajo ujemati z dejanskim stanjem jezika.«

---

*Vse bolj aktualno
postaja prepričanje,
da tudi slovnične
pravopisa ne smemo
podajati zgolj skozi
predstavo strogo
formalnega in
enovitega sistema, v
katerem vrednotimo
izrazne možnosti kot
pravilne in nepravilne,
temveč naj se bogat
jezikovni potencial
prikazuje s stališča
izbiranja ustreznih
možnosti.*

---

⁵ Ime 8.0 je izbrano v maniri e-dobe: gre za osmi pravopis po vrsti, zato 8, hkrati pa decimalno številčenje omogoča označevanje potencialnih nadaljnjih različic.

⁶ Tako npr. v SSKJ najdemo avtorske citate, ki so s perspektive pomenskih razlag sicer zanimive, pomembne tudi za razumevanje del kanoniziranih piscev, a bi po sodobnih kriterijih ne bili uvrščeni v splošni enojezični slovar, kvečjemu v avtorski ali stilistični slovar. Npr. besede *bezglavnik* (slaba puška), *drvalnik* (prostor za drva), *poviškati* (pouččkati) so izrazi, uporabljeni v enem ali več delih Cirila Kosmača, priznanega stilista, ki jih v korpusih ne najdemo več.

⁷ Diane Larsen-Freeman (1995, 2000) je v okviru slovnične jezikovnih izbir v več delih poudarila predvsem spremembe miselnega procesa pri učencih, če slovnična dejstva razumejo kot s predpostavko jezikovne izbire, saj se s tem pristopom v pedagoškem procesu lažje uzavešča in krepi bogat jezikovni potencial.

Metodološko poteka prenova pravopisa problemsko, saj izhaja iz detektiranja uporabnikovih jezikovnih zadreg in analize njihovih potreb.

V skladu s tem načelom tudi praški teoretiki knjižnega jezika, vzpostavljajo hierarhijo načel, kateri je primarna (1) jezikovna ustaljenost (konvencija, kolektivna navada), sledi ji (2) aktualna raba (z upoštevanjem tipov diskurza in funkcionalnih potreb skupnosti), na tretjem mestu je (3) ocena stopnje skladnosti z obstoječim jezikovnim sistemom (Daneš 1977).

Metodološko poteka prenova pravopisa **problemsko**, saj izhaja iz detektiranja uporabnikovih jezikovnih zadreg in analize njihovih potreb. Te zadrege je mogoče izluščiti: (a) iz referenčnih uravnoteženih korpusnih virov kot pisne, oblikovne, besedotvorne dvojnice, ki pričajo o variantnosti v rabi (Dobrovoljc, Jakop 2011: 147–149), (b) iz specializiranih korpusov, npr. zbirke popravljenih šolskih besedil Šolar (Kosem, Može, 2011: 256; Tinta 2019); (c) z analizo vprašanj v Jezikovni svetovalnici ali na spletnih forumih (Dobrovoljc, Krek 2012; Dobrovoljc, Lengar Verovnik, Bizjak Končar 2018).

Izmed naštetih je bila za temeljno problemsko izhodišče novega pravopisa izbrana **empirična** metoda, ki analizira normativne zadrege jezikovnih uporabnikov, kakor se izkazujejo skozi vprašanja, objavljena v **spletni Jezikovni svetovalnici**⁸ (<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>), ki od leta 2012 deluje na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU. Vprašanja uporabnikov so bogat in verodostojen vir normativnih zadreg, saj je očitno, da tudi pedagogi, jezikoslovci, lektorji, prevajalci svojih težav zaradi različnih razlogov pogosto ne morejo rešiti s pomočjo dostopnih priročnikov ali pa ugotavljajo, da je stanje v priročnikih v nasprotju z realno jezikovno prakso. Svetovalnica tako ne evidentira le (a) težavnih mest v sistemu, med katerimi so nihanja o primernosti rabe jezikovnih sredstev za knjižni jezik (posamezne tradicionalne prepovedi so bile v preteklosti pogosto uvedene pod vplivom purizma in jezikovnega logicizma ali pa subjektivnih stilnih navad), (b) temveč tudi kodifikacijske vrzeli, ki so v obdobju prenove pravopisnih pravil zelo relevantne, saj kažejo na dileme, ki jih drugi priročniki (še) ne prinašajo (Dobrovoljc idr. 2020).

2.1 Pravopis 8.0: objava za javno razpravo

Doslej so bila v zavihku Zbirke na portalu Fran objavljena štiri poglavja prenovljenih pravopisnih pravil *Pravopisa* 8.0, pripravljena v razširjeni obliki, primerni za spletno javno razpravo: decembra 2019 poglavji »Pisna znamenja« in »Krajšave«, marca 2021 pa »Velika in mala začetnica« in »Prevzete besede in besedne zveze«. Vsako pravopisno poglavje je notranje členjeno:

- (1) **Osnovno pravilo** podaja najbolj značilne primere.
- (2) Razdelek »**Posebnosti**« prikazuje odstopanja kot izjeme ali kot zajema skupino odstopanj v podskupino glede na osnovo pravilo (Slika 1).
- (3) **S pisalom** je označen **slogovni napotek**, ki predstavlja dejstva, pomembna za lažje razumevanje osnovnega pravila, ali nakazuje okoliščine, s katerimi se srečujemo pri manj formalnem sporazumevanju.
- (4) Pravila so pogosto med seboj povezana s **sklici**, ki uporabnika preusmerjajo k pravilu s podobno ali povezano problematiko.
- (5) Z **modro barvo** so označena vsa tista ponazorila v pravilih, ki naj bi bila tudi slovarsko predstavljena in so v spletni varianti povezana z *ePravopisom* na portalu Fran. Rešitve so do potrditve in uskladitve pravil zgolj na ravni predlogov (zato jih spremlja oznaka »**predlog**«), osnovanih ob pregledu gradiva, in se lahko še spremenijo.

⁸ V okviru naloge *Slogovni priročnik projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku* je bil že oblikovan nabor za uporabnika problematičnih mest v jezikovnem sistemu (Dobrovoljc, Krek 2012). Ta ontologija je bila pripravljena na osnovi spletne svetovalnice *ŠUSS – Odgovori na jezikovna vprašanja*, kjer gre za klasični sistem odgovorov na vprašanja, in spletnega foruma *med.over.net* oz. njegovega dela »Ali prav se piše ...?« (Krek idr. 2013).

POIMENOVANJA PRAZNIKOV, POSEBNIH DATUMOV, DNEVOV IN MESECEV

{123} Z malo začetnico pišemo časovne opredelitve, tj. poimenovanja

a) dnevov in mesecev: **ponedeljek, sobota; avgust, mali traven, rožnik;**

b) državnih in verskih praznikov: **dan državnosti, dan samostojnosti in enotnosti, praznik dela; božič, pepelnica, velika noč; hanuka, ramadan/ramazan;**

c) posebnih datumov: **novo leto, silvestrovo, martinovo;**

č) mednarodnih, priložnostnih ali spominskih dnevov, mesecev, tednov in let: **dan spomina na žrtve holokavsta, mednarodni dan materne jezika, svetovni dan čebel; teden razoroževanja; mednarodni mesec boja proti raku dojke; leto mladih, mednarodno leto zdravja rastlin.**

[ODDAJTE KOMENTAR](#)

{124} Kadar je v teh poimenovanjih uporabljeno lastno ime, ga pišemo z veliko začetnico: **dan Rudolfa Maistra, dan vrnitve Primorske k matični domovini, dan Zemlje. Enako velja za pridevnike, izpeljane iz lastnega imena: Prešernov dan; Marjino vnebovzetje (nasproti veliki šmaren ali velika maša ali velika gospojnica); Martinova sobota, Silvestrov večer (nasproti silvestrovo) in Vidov dan.**

O izlastnoimenskih pridevniki s priponskimi obrazil -ov/-ev ali -in v stalnih besednih zvezah gl. poglavje »Pridevniki iz lastnih imen« (III. Velika in mala začetnica).

V zasebnem pisanju se namesto male začetnice pogosto uporablja velika začetnica, še zlasti v voščilih ob verskih praznikih.

[ODDAJTE KOMENTAR](#)

Slika 1: Struktura pravopisnega pravila v Pravopisu 8.0.

2.2 Pravila Pravopisa 8.0 po poglavjih

2.2.1 Pisna znamenja

Poglavje o rabi pisnih znamenj (črk, števk, števil, matematičnih znamenj, znamenj, uporabljenih v informacijsko-komunikacijskih tehnologijah ter posebnih, npr. izpostavnih znamenj ipd.) je obvestilno razširjeno na več področjih.

- Slovenska abeceda tuje črke oziroma črke z diakritičnimi (ločevalnimi) znamenji, ki jih pogosteje uporabljamo (*q, w, x, y; ć, đ*), uvršča na posebna mesta v abecedi, vse druge tuje črke uvrščamo, kot da ne bi imele diakritičnih znamenj. Črkovne iztočnice so tudi slovarsko razširjene (Slika 2).

D D-ja tudi **D** D predlog

Črke (slovenske)

Slovnični podatki

Besedna vrsta samostalnik moškega spola

Izgovor dè in dé, rod. dēja in dēja

Zgledi in opozorila

Ime črke: Vozi jaguarja z velikim D-jem

navadno nesklonljivo **Najdražji** so diamanti z barvo od D do F

kot prilastek, v imenovalniku **tekma skupine D**; Bliža se **dan D**; Zmagali so vaterpolisti **generacije D** (rojene v letih 1960–66); modrček s košarico **D**

ob številki **plinsko olje D2**; vitamin **D3**; tehnologija **3D**

Oblikoslovni podatki

Oblikoslovni vzorec samostalniška sklanjatev

Slika 2: Razširitev črkovnih iztočnic v ePravopisu (primer črke D).

Izpostavna
znamenja pišemo
v skladu z normo v
posameznih strokah
– v matematiki,
kemiji, jezikoslovju
(npr. zvezdica
kot oznaka za
vzpostavljeno besedo
ali nesprejemljivost),
v leksikonih (npr.
zvezdica kot oznaka
za rojstvo).

- Pri prevzemanju tujih pisno nepodomačenih besed (npr. znamka *Hållö*, ime *François*) ne opuščamo ločevalnih znamenj in tujih črk ne zamenjujemo z domačimi.
- Zveze črk, števk in ločil, ki imajo vlogo simbola ali oznake (*B12*, *a5*, *A4*, *A++*), so najpogosteje pisana stično.
- Pri zapisovanju števil z besedo imamo več zapisovalnih možnosti, ki so odvisne od vloge v besedilu in razpoložljivega prostora, zato so v poglavju podani najbolj značilni zapisi datuma, ure in časa (trajanja) ter tisočic.
- Pri govornem uresničevanju zapisanih številk sledimo zapisu (npr. branje letnic ali decimalnih zapisov).
- Rimske in arabske številke niso povsem arbitrarno zamenljive: v nekaterih položajih uporabljamo le rimske (npr. kot del imena papežev in vladarjev: *Jožef II.*).
- Raba pike med posameznimi enotami je lahko tehnična ali vrstilna (*III.a*).
- Pri matematičnih in logičnih znamenjih se ravnamo po normi v strokovnih besedilih, sicer pa upoštevamo stičnost, ki sledi zapisovanju z besedami (*ena in/plus pet je enako šest* ali $1 + 5 = 6$). Za ponazoritev enobesednosti (*petdesetodstotni popust*) uporabljamo med nečrkovnimi znamenji vezaj (50-%).
- Znamenja v informacijsko-komunikacijskih tehnologijah, npr. poševnico, ključnik, afno itd., uporabljamo v skladu standardi, ki tako komunikacijo zagotavljajo.
- Izpostavna znamenja pišemo v skladu z normo v posameznih strokah – v matematiki, kemiji, jezikoslovju (npr. *zvezdica* kot oznaka za vzpostavljeno besedo ali nesprejemljivost), v leksikonih (npr. *zvezdica* kot oznaka za rojstvo).

poševnica poševnice predlog

Pisna znamenja

Slovnični podatki

Besedna vrsta: samostalniški ženskega spola

Zgledi in opozorila

||ločilo: Veznika in ter ali pogosto povežemo s poševnico: in/ali

|pisno znamenje v IT|: podvajanje levih poševnic

v zvezi **leva poševnica, poševnica nazaj** Levo poševnico uporabljajo v računalništvu

v zvezi **dvojna poševnica** V programu je potrebno v imenih datotek uporabiti dvojne poševnice

Ponazoritev rabe znamenja: /

stično namesto veznika *ali v/na Beli; Koper/Capodistria*

nestično namesto veznika *ali* med večbesednimi enotami *Občina Naborjet – Ovčja Vas / Malborghetto Valbruna*

stično pri ločevanju oblik za spol *učitelj/ica; bralec/-ka*

leva poševnica, poševnica nazaj \

v računalništvu pri zapisovanju poti datoteke `\\depo\projekti\slovar`

dvojna poševnica //

nestično za ločevanje pesemskih kitic pri tekočem zapisu *Če si moj prijatelj, / me kliči Pika Nogavička, / pike 'mam na nosku, / a nogavičke na nogah. // Dom, ki ni mu para, / je moja vila Čira čara, / tu živim kar sama, / a dobrodošel mi je vsak.*

Oblikoslovni podatki

Oblikoslovni vzorec: samostalniška sklanjatev

Slika 3: Prikaz rabe besede poševnica in znamenja </> v ePravopisu.

Podrobneje je raba pisnih znamenj prikazana v pravopisnem slovarju, npr. ob prikazu poševnice (Slika 3).

2.2.2 Krajšave

Pravopisno poglavje »Krajšave« je novo in združuje ter nadgrajuje podatke, ki so bili v SP 2001 razpršeni pri različnih poglavjih – ne glede na to, ali je šlo za kratice (OZN), okrajšave (*itd.*), simbole (SG) ali formule (*NaCl*). Podobno kot pri pisnih znamenjih se pravopis pri simbolih in formulah ravna po (najpogostejše) mednarodnih dogovorih, ki so uveljavljeni v strokah (npr. za pisanje kemijskih elementov, merskih enot) ali v upravi (avtomobilске oznake držav, pokrajin in mest). Zaradi naraščanje rabe kratic je več pozornosti namenjeno njihovem slovničnemu vedenju in integraciji v besedila, ki je odvisna od njihove govorne uresničitve. Uvedena je nova delitev na:

- (1) **črkovalne kratice**, pri katerih vsako črko izgovorimo z ustreznim glasom in samoglasnikom *a* ali *e* (EKG [ékagé]) ali z ustreznim glasom in polglasnikom (SSKJ [sèsəkəjə]) ali na oba načina (DDV [dédevé/dədvə]),⁹
- (2) **nečrkovalne kratice**, ki se izgovarjajo kot »navadne« besede (NUK [núk]).

Nečrkovalne kratice zaradi opisane izreke začnejo prehajati med navadno besedje in zavest o njihovem kratičnem izvoru se sčasoma izgubi: *covid/kovid, mrsa, emšo, aids; Unicef, Ajpes* ... Nekaj več posebnosti je pri črkovalnih kraticah, pri katerih je v predlogu novih pravil opozorjeno:

- da prehajajo med navadne besede le z zapisom, ki odraža izgovor (DVD > *devede*);
- da je njihovo sklanjanje odvisno od izgovora, in sicer tiste s polglasniškim izgovorom (SSKJ [sèsəkəjə]) najpogostejše sklanjamo kot samostalnike prve moške sklanjatve, ki podaljšujejo osnovo z *j* (SSKJ SSKJ-*ja*), tiste, ki se ne izgovarjajo polglasniško (OZN [óžèen], pa ne podaljšujejo osnove, tj. OZN-*a*);
- da nekatere prevzete kratice ohranijo izvorni izgovor (npr. BBC [bíbisí]).

Posebno poglavje, ki je namenjeno slovničnim lastnostim kratic, izpostavlja dve pogosti uporabniški zadregi, ki sta rešeni v predlogu novih pravil nekoliko drugače kot doslej, in sicer spol kratice in rabo kratice pred samostalnikom. Kratica namreč nastane iz večbesedne zveze, okrnjene na črko ali več črk. Jedro te zveze je poljubnega spola. Npr. podstava kratice NUK je ime *Narodna in univerzitetna knjižnica*, ki je samostalniška zveza z jedrom ženskega spola, medtem ko se kratica NUK najpogostejše vede kot moškospolska (v NUK-u). Gradivo izkazuje tudi ženskospolsko kratico NUK (spol razberemo iz pridevnika – *ljubljska NUK*).¹⁰ Obe možnosti sta sprejemljivi za knjižno rabo.

Precej bolj izstopajoča pa je sprememba, ki jo napovedujejo »globlji premiki v novejši slovenski skladnji« (Lengar Verovnik 2018). Gre za pojav, opažen tudi v novejših slovarjih knjižnega jezika, da se zveze dveh samostalnikov (*golf + igrišče*) ne pojmuje več kot zloženke, temveč kot zvezo, v kateri je prvi samostalnik v pridevniški funkciji, s čimer se upravičuje tudi besednozvezni zapis (Kern 2012). Enako je zato pri kraticah, ki so v zvezi s samostalnikom, predlagano pravilo (II/19): »Kratice v besednih zvezah nastopajo

Posebno poglavje, ki je namenjeno slovničnim lastnostim kratic, izpostavlja dve pogosti uporabniški zadregi, ki sta rešeni v predlogu novih pravil nekoliko drugače kot doslej, in sicer spol kratice in rabo kratice pred samostalnikom.

⁹ S piko pod *e*-jem ali *o*-jem v *ePravopisu* označujemo ožino nenaglašanih samoglasnikov *e* in *o*, ki jih *Slovenska slovnica* (Toporišič 2000) ne pozna drugačnih kot le širokih, aktualne raziskave pa kažejo, da je dosedanje teorijo o stalnem naglasu na zadnjem zlogu, pa tudi o širini nenaglašanih *e* in *o*, treba ovreči (Weiss 2020). Poleg tega naj bi bil izgovor teh *e*-jev in *o*-jev izveden z manjšo intenzivnostjo, kar upravičuje ožino, ki jo v *eSSKJ* (2016–) na portalu Fran že tako zapisujejo.

¹⁰ Pojav je bil sicer zabeležen že v SP 2001, in sicer ob kratici SAZU, ki je v knjižnem jeziku bodisi ženskega bodisi moškega spola.

Čeprav velja, da so okrajšave nastale le zaradi navade ali prostorske gospodarnosti, zato jih ob branju sproti razvezujemo, se nekatere vendarle izgovarjajo tudi črkovalno (d. o. o. > deoo) in kot take prehajajo tudi s slovničnim vedenjem med navadno besedje (imeti svoj deoo).

---

kot nesklonljive samostojne enote (*EKG laboratorij, ABS zavore, UV žarki, AV oprema*).« Nekaterе kratice so namreč že primarno le pridevniške (*UV* 'ultravijoličen'), druge pa imajo tako vlogo le pred samostalnikom (*TV spored* 'televizijski spored'). Kot pojasnjuje tudi Lengar Verovnik (2018), je opustitev vezaja smiselna tudi zaradi zvez tipa *CRP hitri test* in prirednih zvez (*EU in bilateralni projekti*), »saj izpustnega vezaja v takem primeru ni mogoče uporabiti, ker ista prvina ne more biti hkrati samostalniška odnosnica in del zloženke« (n. d.).

Precej manj slovničnih zadreg je pri drugih tipih krajšav, tj. okrajšavah, formulah in simbolih. Slednjim je več prostora namenjeno zaradi seznanitve splošnega uporabnika z normami v strokovnem jeziku, pri okrajšavah pa se srečujemo z naraščanjem njihovega števila in vrst, saj se ob imenih vse pogosteje zapisujejo okrajšani ne le poklicni ali izobrazbeni, temveč tudi družbeni, družabni in statusni nazivi (*akad., ga., p., pl., sv., st., ml.*). Čeprav velja, da so okrajšave nastale le zaradi navade ali prostorske gospodarnosti, zato jih ob branju sproti razvezujemo, se nekatere vendarle izgovarjajo tudi črkovalno (d. o. o. > deoo) in kot take prehajajo tudi s slovničnim vedenjem med navadno besedje (*imeti svoj deoo*). Zaradi sprememb pri zapisu nazivov po bolonjski reformi je obsežen razdelek namenjen pisanju okrajšanih izobrazbenih, akademskih in znanstvenih nazivov – pred imenom in za njim.

2.2.3 Velika in mala začetnica

Zgradba poglavja o začetnici sledi tradicionalnemu prikazu začetnice v slovenskih pravopisnih pravilih in štirim osnovnim položajem (prva beseda v povedi; lastna imena; izrazi spoštovanja; svojilni pridevniki iz lastnih imen), a je zaporedje pravil spremenjeno, saj so že v poglavju o veliki začetnici sproti prikazana odstopanja oz. zapisi z malo začetnico. V poglavje o mali začetnici so tako vključene le kategorije, pri katerih se v rabi pojavljajo težnje (zaradi tujih zgledov ali drugačnega pogleda na problematiko), da bi jih pisali z veliko. Novost je poglavje »Posebnosti pri rabi velike in male začetnice«, ki je namenjeno novim pisnim navadam npr. v elektronski pošti, posebnostim pri imenih – tj. velika začetnica sredi besede (*InterCity*) ali mala začetnica na začetku besede (*eDavki*) ipd.

Izhodišče prikaza začetnice je problem večbesednih ali večdelnih imen, ki so prikazana pri vseh treh imenskih skupinah – imenih bitij, zemljepisnih imenih in stvarnih imenih. Če so enobesedna imena problematična redko, najpogosteje zaradi pomenskih prenosov (npr. *Giganti* – *gigant*; *Abraham* – *abraham*; *Kalvarija* – *kalvarija*), je pri drugi skupini izhodišče nove predlagane ureditve **skladenjska zgradba imen**. Oblikovane so tri skupine:

- (1) **Večdelna imena**, pri katerih sta obe samostalniški sestavini skladenjsko neodvisni in ju pišemo z veliko začetnico: *Janez Novak*; *Pika Nogavička*, *Martin Krpan*, *Ljubljana Bežigrad*; *Drava Ptuj*.
- (1.1) V zvezah z **neobvezno oz. izpustljivo občnoimensko identifikacijsko** sestavino kot jedrom skladenjske zveze pišemo z veliko začetnico le imena, ki so imenski prilastki in so pogosto večdenotativni, npr. *evangelist/apostol Marko*; *potok/slap Savica*; *mesto/grad/hidroelektrarna Brežice*.
- (2) V **večbesednih imenih**, pri katerih gre za skladenjsko podredno zvezo in nejedrne sestavine niso samostojne, je zapis prve sestavine navadno neproblematičen, več težav pa je pri neprvih polnopomenskih sestavinah, ki so podvržene presoji o lastnoimenskosti, npr. *Logarska dolina*, *Tihi ocean*, *Trnovski gozd* – *Kamniško-Savinjske Alpe*, *Nova Gorica*, *Spodnja Idrija*, *Sežanski Kras*.

(2.1) Samostalniške **besedne zveze z lastnoimenskim jedrom** pogosto nastopajo s pridevniško identifikacijsko enoto, ki je pisana z malo začetnico (*sveti Jurij, stari Slovani; slovenska/hrvaška Istra; avstrijska Koroška*), v nekaterih primerih pa se pojavlja tudi dvojnična norma (*zeleni/Zeleni Jurij*), ki ima lahko pomenskorazlikovalno ozadje (*vzhodna/Vzhodna Afrika*).

V javnosti je po objavi poglavij največ pozornosti vzbudil predlog novega pravila o pisanju začetnice pri neprvih sestavinah zemljepisnih imen. Pravila za zapis večbesednih zemljepisnih imen tipa *Šmarna gora* in *Zidani Most* so se namreč spremenila v vsakem od dosedanjih pravopisov: v prvi polovici prejšnjega stoletja (SP 1899, SP 1920) so veliko začetnico neprve sestavine podrejali samostojnosti neprve sestavine (*Škofja Loka – Grem v Loko*), kasneje (SP 1950, 1962) pa so se odločili za presojo, ali je geografski pomen neprve sestavine (dolina, gora, grič) prekriven z dejanskim pomenom, npr. *Šmarna gora – Kranjska Gora* (več v Dobrovoljc, Černivec 2021). Ker je bilo presojanje pomenske prekrivnosti za večino uporabnikov prezahtevno, so v 70. letih (odločitev SP 2001) imena razdelili na naselbinska in nenaselbinska: prva naj bi pisali z veliko začetnico v vseh sestavinah, izjema pa so bile enote, ki izražajo pomen naselje (tj. *mesto, vas, selo, selce, vasca, vesca, naselje*), pri drugi skupini je ostalo pravilo, ki zahteva presojo lastnoimenskosti, nespremenjeno do danes.

Pravopisna komisija se je odločila za delno reformo zemljepisnih imen v okviru delitve na dve skupini – na krajevna in nekrajevna imena: prva bi se tehnično zapisovala v vseh polnompomenskih sestavinah z veliko začetnico, pri nekrajevnih imenih pa bi pravilo ostalo nespremenjeno.

Pri pripravi novih pravil je bil leta 2015 obujen predlog geografov (Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade RS) in etimologov, ki ga je podprlo tudi več jezikoslovcev, da bi vsa zemljepisna imena pisali z veliko začetnico v vseh sestavinah (razen pri predlogih in veznikih), npr. *Blejsko Jezero, Logarska Dolina, Ivanje Selo, Babji Zob ...* Po posvetu strokovnjakov (brošura *Živim v Bukovem Vrhju pod Bukovim vrhom*, 2020) in izvedbi preliminarne ankete ter glasovanju vseh sodelavcev Pravopisne komisije se je ta odločila za delno reformo v okviru delitve na dve skupini – na **krajevna** in **nekrajevna imena**:¹¹ prva bi se tehnično zapisovala v vseh polnompomenskih sestavinah z veliko začetnico, pri nekrajevnih imenih pa bi pravilo ostalo nespremenjeno. Preučitev vseh predlogov je namreč pokazala, da so narečni in starinski izrazi za naselja, kot so *selce, vasca, trg*, danes neaktualni ali da jih poznamo v drugem pomenu (npr. *trg* 'trško naselje' – 'del mesta') in jih je zato težko pojasniti tistim, ki se pisanja v knjižni slovenščini učijo (npr. razlikovanje med *Dolenje selce* proti *Dolenje Brdo* ali *Dolenje Dole*), in da tudi opisnost teh imen ni taka kot pri večini nekrajevnih imen (*Novo mesto – Bohinjsko jezero – Stari trg*).¹²

Med novostmi poglavja o pisanju začetnice je poleg razširjenega razdelka, v katerem je pojasnjen mehanizem za razlikovanje med **lastnim imenom** in **občnim poimenovanjem**, tudi pravilo o pisanju nadomestnih imen (*Stvarnik, Prerok, Otok*), perifraznih poimenovanj (*goriški slavček, dežela vzhajajočega sonca*) in skrajšanih imen (*Brda, Unija*). Posebna pozornost je posvečena doslej prezrtim imenom vzpetin, saj se je ob njih v specializirani literaturi oblikovala drugačna norma kot pri drugih zemljepisnih imenih, saj je prva, pridevniška sestavina pogosto dodana obstoječemu imenu kot razlikovalni dodatek (*Mala Mojstrovka – Velika Mojstrovka; Kamniški Dedec – Lučki Dedec*). Novost so imena okolišev in regij, pri katerih je predlagano poenotenje vseh tipov – razvojnih, statističnih in kohezijskih regij (npr. *Osrednjeslovenska regija, Termalna Panonska regija*). Opozorjeno je na protokolarne prakse (začetnica spoštovanja, npr. *njegova/Njegova Eskcelenca*).

¹¹ Terminološka sprememba je utemeljena v Dobrovoljc idr. 2021 in Lengar Verovnik 2020. Polega tega se v Pravopisu 8.0 zaradi lažjega razlikovanja uveljavlja razlikovanje lastno ime – občno poimenovanje.

¹² Po končani javni razpravi (15. 4. 2021) bo komisija pregledala vse prispеле pripombe in mnenja ter uredila poglavje v skladu s končno odločitvijo.

Uvedene so nove kategorije, npr. poimenovanja pripadnikov evolucijskih stopenj, pripadnikov glasbenih skupin, jedi in iger.

Uvedene so nove kategorije, npr. poimenovanja pripadnikov evolucijskih stopenj (*neandertalec*, *Homo sapiens*), pripadnikov glasbenih skupin (*Modrijani* – *Modrijan Blaž*), jedi (*prekmurska gibanica*, *Melbina breskev*) in iger (*kavboji in Indijanci*; *črni Peter*). Kljub blagemu in sporadičnemu premiku v rabi je ohranjena mala začetnica pri vseh vrstah časovnih poimenovanj – dnevih, mesecih, letih in posebnih dnevih oz. praznikih (*ponedeljek*, *marec*, *pomlad*; *dan državnosti*, *velika noč*, *božič*; *dan Zemlje*, *dan Rudolfa Maistra*; *druga svetovna vojna*, *versajski mir*) ter poimenovanjih nagrad in odlikovanj (*oskar*, *pulitzer*, *zlati boben*, *zlati znak za zasluge*).

2.2.4 Prevzete besede in besedne zveze

Pravopisno poglavje o prevzetih besedah in besednih zvezah je prenovljeno v strukturalnem, ponazarjalnem in terminološkem pogledu. Terminološka para *tujke* – *izposojenke* za občne besede in *prevzeta imena* – *polcitatna imena* za lastna imena, ki v strokovni javnosti nista bila dobro sprejeta (prim. Snoj 2014), sta zamenjana z novima opisnima terminoma – **pisno podomačena** in **pisno nepodomačena beseda**. S tem je izpostavljena za pravopis bistvena razlikovalna značilnost: zapis v skladu s slovenskim izgovorom. Poudarjeno je, da je najbolj zaželena oblika prevzemanja občnih poimenovanj prevajanje, a je prevodna ustreznica odvisna od tistih, ki besedo uporabljajo, ne od jezikoslovcev. Prevzemanje je interpretirano kot proces, ki ni odvisen od izvirnega jezika ali izobrazbene stopnje uporabnika (strokovni izrazi – ljudske izposojenke), temveč od besedilnega konteksta, npr. norma strokovnih besedil (*newton*, *watt*) se lahko razlikuje od publicistične (*njuton*, *vat*).

Pri prevzemanju imen bitij je v ospredju načelo identifikacijske nedvoumnosti, zato se razen redkih izjem (imena papežev in nekaterih svetnikov, svetopisemska imena in zgodovinska imena vladarjev in rodbin ter vsa prečrkovana imena) zapisujejo v izvirni obliki (*Clooney*, *von der Leyen*). Nekoliko drugače je pri imenih zemljepisnih danosti, pri katerih je opozorjeno, da občnoimenske sestavine sicer prevajamo, a je smiselno, da se ravnamo po že objavljenih seznamih slovenskih **eksonimov**, s čimer zagotovimo, da se v rabi ne pojavlja več različic imena za isto pojavnost. V večbesednih imenih, zlasti zemljepisnih in stvarnih, prevajamo občnoimenske sestavine (*Veliki koralni greben*), lastnoimenske pa zgolj prilagodimo slovenščini (*Baltsko morje*, *Obala popra*). Pri stvarnih imenih so prvič opisane skupine imen, ki jih ne prilagajmo ali prevajamo (npr. imena časnikov, revij, spletnih portalov, računalniških aplikacij, znamke, lastniška imena, imena podjetij).

Glede na SP 2001 je najbolj izpopolnjeno poglavje, ki podaja splošna načela za prevzemanje – v zapisu ali v glasovju.

Glede na SP 2001 je najbolj izpopolnjeno poglavje, ki podaja splošna načela za prevzemanje – v zapisu ali v glasovju. Medtem ko se pri zapisu ohranja vse posebnosti tujih pravopisov (ločevalna znamenja, posebne črke) tudi v tvorjenkah iz imen, se začetnica prilagaja slovenskemu eksonimu, npr. *Death Valley* > slov. *Dolina smrti*. Pri prilagoditvah glasov in naglase pa sledimo načelu, da prevzete besede izgovarjamo z glasovi slovenskega knjižnega jezika, čeprav mesto naglase iz izvirnega jezika načeloma ohranjamo.¹³ Pravilo sproži mnogo vprašanj pri glasovih, ki jih slovenščina nima (zaokroženi samoglasniki, nosniki, mehčani in mehki soglasniki), zato so v poglavju podane splošne smernice, opozorjeno pa je, da bo razmerje črka – glas podrobneje predstavljeno za vsak jezik posebej. V prikazu bodo zajeti pisava, izgovor (naglasno mesto ter razmerje med črkjem in glasovi), preglednica z zapisom in izgovorom z ustreznimi slovenskimi glasovi ob upoštevanju slovenskih jezikovnih zakonitosti ter zgledi.

¹³ Upoštevana bo, kar bo najbolj razvidno iz slovarja, tudi v jezikovni skupnosti prevladujoča izreka, npr. namesto *Freud* [frójd-] zdaj [frôjd-], namesto *góng* zdaj *gông* in podobno.

Povzetek

Predstavljena poglavja pravopisnih pravil *Pravopis 8.0* prinašajo predloge, ki so oblikovani v skladu z načeli (1) evolucijskega oz. razvojnega vidika postopnega prilagajanja knjižnega jezika naravnemu, (2) jezikovne sistematizacije, ki omogoča učenje pisanja, (3) upoštevanja vseh generacij pišočin in (4) usklajenosti z naravo in sistemom slovenskega knjižnega jezika. Pravopisna komisija bo nadaljevala z rednim objavljanim pravopisnih pravil na spletu v obliki, primerni za javno razpravo, končna redakcija pa je proces, ki vključuje pregled pripomb javne razprave in posvet z recenzentsko širšo skupino komisije in potrjevalni protokol. Do končne potrditve celotnih pravil se pišoči ravnamo po pravi-
lih, predstavljenih v *Slovenskem pravopisu* iz leta 2001.

Viri in literatura

Bahtin, Mihail, 1941 (1981): Discourse in the Novel. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Trans. Michael Holquist and Caryl Emerson. Austin: U of Texas Press. 259–422.

Daneš, František, 1977: K dvema základnim otázkám kodifikace. Naše řeč. 3–13.

Dobrovoljc, Helena idr., 2020: *Kje pa vas jezik žuli?*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Dobrovoljc, Helena, Černivec, Manca, 2021: Skozi trnje do pravopisnih nebes?. Predstavitev procesa prenove pravopisnega pravila na primeru »Novo Mesto«. Lengar Verovnik, Tina (ur.): *Pravopis na zrnu graha*. Ljubljana: Založba ZRC. (v tisku)

Dobrovoljc, Helena, Jakop, Nataša, 2011: *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*. Ljubljana: Založba ZRC.

Dobrovoljc, Helena, Krek, Simon, 2012: Normativne zadrege – Empirični pristop. *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Obdobja 30. Ur. Simona Kranjc. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 89–97.

Dobrovoljc, Helena, Lengar Verovnik, Tina, 2021: Normativna merila in pravorečni izzivi pri prenovi pravopisa. Snoj, M. idr. (ur.): *Razprave SAZU. Prispevki s Prvega slovenskega pravorečnega posveta*. Ljubljana: SAZU. (v tisku)

Dobrovoljc, Helena, Lengar Verovnik, Tina, Bizjak Končar, Aleksandra, 2018: Spletna jezikovna svetovalnica za slovenski jezik ter normativne zadrege uporabnikov in jezikoslovcev. V: Bizjak Končar, Aleksandra (ur.). *Škrabčevi dnevi. Zbornik prispevkov s simpozija 2017*. Nova Gorica: Založba Univerze. 52–69.

Dolník, Juraj, 2011: *Teória spisovného jazyka so zreteľom na spisovnú slovenčinu*. Vydavateľstvo: VEDA.

ePravopis, 2014–: *Slovar slovenskega pravopisa*. Spletni rastoči slovar. Dostopno na: www.fran.si. (25. 2. 2021).

eSSKJ, 2016–: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Dostopno na: Spletni rastoči slovar na www.fran.si (25. 2. 2021).

Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dostopno na: <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/> (20. 2. 2021).

Kern, Boris, 2012: Med besednimi zvezami in medponskoobrazilnimi zloženkami – slovarski vidik. V: Jakop, Nataša, Dobrovoljc, Helena (ur.), *Pravopisna stikanja. Razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC. Dostopno na: <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1416/5952/1231-1> (20. 2. 2021).

Kosem, Iztok, Može, Sara, 2011: Rešitve slovničnih zagat na dosegu miške; analiza napak v besedilih učencev in dijakov za potrebe elektronskega slovničnega vira. *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Obdobja 30. Ur. Simona Kranjc. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 249–257.

Krek, Simon, Dobrovoljc, Helena, Dobrovoljc, Kaja, Popič, Damjan, 2013: Online style guide for Slovene as a language resources hub. V: Kosem, Iztok (ur.), et al. *Electronic lexicography in the 21st century : thinking outside the paper : proceedings of eLex 2013 Conference, 17-19 October 2013, Tallinn, Estonia*. Ljubljana: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies; Tallinn: Eesti Keele Instituut. 2013. 379–391.

- Larsen-Freeman, Diane, 2009. *The Grammar of Choice. Teaching and testing grammar. The handbook of language teaching*. Blackwell.
- Lengar Verovnik, Tina, 2004: Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001. *Družboslovne razprave*. 46/47. 241–258.
- Lengar Verovnik, Tina, 2018: Obravnava kratic v prenovljenih pravopisnih pravilih: novosti in spremembe. *Jezikoslovni zapiski*. 2. 43–54.
- Mathesius, Vilem, 1983 (1929): *Functional linguistics*. Praguiana. Some Basic and Less known Aspects of the Prague Linguistic School. Ur. J. Vachek. John Benjamins Publishing Company. 121–142.
- Mønnesland, Svein, 1998. Emerging Literary Standards and Nationalism. The Disintegration of Serbo-Croatian. *Actas do I Simposio Internacional sobre o Bilingüismo*. 1103–1113.
- Pravopis 8.0. Dostopno na: <https://www.fran.si/pravopis8> (20. 2. 2021).
- Pravopisne kategorije ePravopisa. Dostopno na: <https://fran.si/spt-kategorije>. (20. 2. 2021).
- Snoj, Marko, 2014: Citatno, polcitatno, podomačeno. V: Dobrovoljc, Helena, Verovnik, Tina (ur.), *Pravopisna razpotja. Razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC. Dostopno na: <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1219/5156/1266-1> (20. 2. 2021).
- Slovenski pravopis, 2001: Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU – Založba ZRC.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1070–1991. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (izd.) – Državna založba Slovenije (zal.).
- Tinta, Marjana, 2019: *Korpus Šolar in zanesljivost ocenjevanja šolskih pisnih nalog na različnih stopnjah šolanja. Magistrsko delo [na spletu]*. Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko. Dostopno na: <http://repozitorij.ung.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=4787> (20. 2. 2021).
- Toporišič, Jože, 1967: Kaj je v knjižnem jeziku prav?. *Jezikovni pogovori II*. Ljubljana: Cankarjeva založba. 114–121.
- Toporišič, Jože, 1994: Teoretična podstava slovarja novega SP. *Slavistična revija*. 42(4). 455–473.
- Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- Weiss, Peter, 2020: Naglaševanje črkovalnih kratic v slovenščini. V: 1. slovenski pravorečni posvet: zbornik povzetkov: Ljubljana. Dostopno na: <https://www.sazu.si/uploads/files/zbornik/Zbornik712.pdf> (20. 2. 2021).